

Уставотворни и законодавни референдум

Ово је свакако најважнија врста референдума због значаја аката који се њима доносе и ту се грађани изјашњавају – прихватају или одбијају са „да или не“ предлог устава или закона. Уставотворни референдум се традиционално примењује у Швајцарској где је од 1874. год. па до данас одржано чак неких 91 референдума о промени устава, док се законодавни референдум ређе примењује (углавном у појединим швајцарским кантонима).

Обавезни и факултативни референдум

Обавезни референдум је онај који се мора расписати и спровести да би одређени акт или одлука били донети или, другачије речено, један акт или одлука не могу на други начин да се донесу јер би били неважећи. Обавезни референдум за промену устава познају многе државе као Швајцарска (њен Устав од 1874.) али и Аустрија (њен Устав од 1920.) и још неки стари устави, а од новијих устава обавезан референдум за промену (потпуну) устава предвиђа и Устав Кубе од 1976. год. али и наша Република Србија када се ради о промени њеног бившег Устава од 1990. год. јер је тим Уставом било предвиђено да се акт о промени Устава који усваја Народна скупштина (двотрећинском већином) сматра коначно усвојеним када га на републичком референдуму прихвати и за њега се изјасни више од половине укупног броја бирача. Поред обавезног, постоји и релативно обавезни референдум који се примењује само за усвајање промене неких делова устава. Такав референдум познаје Шпанија (њен Устав од 1978. год.) и то онда када се уставна ревизија односи на уводни део Устава, основна права и јавне слободе као и круну. Но већина устава се више опредељује за факултативни референдум где постоји могућност, али не и обавеза, да се одлука о промени устава изнесе на народно гласање. Расписивање и спровођење оваквог референдума зависи од тога да ли одређени број чланова парламента или грађана то захтева. Тако Устав Швајцарске Конфедерације од 1874. год. предвиђа да ће се савезни закони, општеобавезне савезне одлуке и одређени међународни уговори као и одлуке о приступању међународним организацијама или супранационалним заједницама, поднети народу на гласање онда када то захтева 50.000 грађана или 8 кантона. Факултативни референдум познаје и примењује и Италија (Уставом од 1948.) и то у случају решавања потпуног или делимичног укидања једног закона или акта који има снагу закона и то када то захтева 50.000 грађани или пет